

Asia: VN/21836/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Lausuntopyyntö

2. Strategian lähtökohdat

Luonnon monimuotoisuuden hupeneminen muodostaa ilmastonmuutoksen tapaan perustavanlaatuisen haasteen ihmiskunnalle. Elinkeinoelämä on ottanut ilmastohaasteen vastaan eturintamassa, ja olemme valmiita tarttumaan myös luontokadon pysäyttämiseen.

Luontokadon hillitseminen edellyttää toimia ja yhteistyötä niin paikallisesti kuin kansainvälisestikin. EK tukee tavoitteita luontokadon pysäyttämiseksi globaalisti, Euroopassa ja Suomessa. Katsomme, että toimenpiteet tulee kohdistaa kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti, ja sääntelyn tulee olla selkeää sekä ennakoitavaa.

EK näkee, että vastuullisuus on kilpailuedun lähde suomalaisille yrityksille. Luonnon monimuotoisuuden huomioimisella on mahdollisuus saavuttaa yhtäaikaaisesti hyötyjä sekä liiketoiminnalle että luonnolle, ja myös kasvattaa Suomen positiivista luontokädenjälkeä maailmalla.

Strategian lähtökohdissa on kuvattu hyvin Suomen luonnon monimuotoisuuden tilaa ja kansainvälisiä sopimuksia, joihin Suomi on sitoutunut. EK katsoo tärkeäksi, että lähtökohdissa on tunnistettu myös luontokadon ja ilmastonmuutoksen välinen yhteys. Näiden yhteensovittaminen ja kokonaisvaltaisten vaikutusten arviointi on keskeistä niin ilmasto- kuin luontotavoitteiden saavuttamiseksi ja vaatii laaja-alaista yhteistyötä.

Lisäksi on keskeistä tunnistaa ja yhteensovittaa kansalliset, Euroopan unionin ja kansainväliset luonnon monimuotoisuustavoitteet, jotka sitovat Suomea. Euroopan biodiversiteettistrategian toimeenpano on vielä kesken eivätkä Suomeen kohdistuvat toimet ole vielä selvillä. EK katsoo, että Suomessa ei tule edetä kansallisissa toimissa ennen kuin EU:n sääntelykehys on valmis.

3.1 ja 3.2 Päätaavoite ja tarkemmat tavoitteet

Elinkeinoelämän keskusliitto tukee strategian kunnianhimoista päätaavoitetta eli luontokadon pysäyttämistä ja kehityksen kääntämistä elpymisuralle vuoteen 2030 mennessä. Myös strategian jäsentäminen siten, että 22 taavoitetta alataavoitteineen on kohdistettu luonnon tilaan ja siihen vaikuttaviin luonnonsuojelun toimenpiteisiin, paineiden vähentämiseen ja juurisyihin, on perusteltu.

Strategian taavoitteiden vaikutusten ennakoarviointi on keskeinen osa strategian kokonaisuutta. Vaikutusten arvioinnissa tulee tunnistaa pitkät ja moniulotteiset vaikutusketjut, sekä niiden välittömät ja välilliset vaikutukset. Tämä on tärkeää erityisesti huoltovarmuuden kannalta kriittisten toimialojen osalta. EK:n alaiset liitot osallistuvat mielellään strategian jatkovalmisteluun ja tuottavat tietoa vaikutustenarvioon.

3.3 Luonnon tilan taavoitteet

EK tukee Energiateollisuuden ehdotuksia tarkoituksenmukaisiksi indikaattoreiksi vesivoimaluvissa ja vesivoimajokien tilan seurannassa.

EK tukee Elintarviketeollisuuden näkemystä, jonka mukaan taavoitteiden toteuttamisen taloudelliset vaikutukset ja kokonaisvaikutukset kotimaiseen ruuan tuotantoketjuun on luonnoksessa arvioitu suppeasti. Tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota jatkovalmistelussa.

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

Strategiassa on asetettu Suomea koskettavien kansainvälisten taavoitteiden mukainen 30 %:n suojelutaavoite (T7) vuoteen 2030 mennessä. EK tukee taavoitetta, ja pitää sitä kunnianhimoisena. Taavoitteen toteutumiseksi EK painottaa vapaaehtoisen suojelun merkitystä, omaisuudensuojan huomioimista, alueisiin kohdistuvaa ristipainetta ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja energiakriisin ratkaisemiseksi. Suojeltujen alueiden suojeluperusteet, suojelun tiukkuus ja mahdolliset käyttörajoitukset sekä poikkeamismenettelyt tulee olla selkeästi säädettyjä. Suojelusta tulee olla mahdollista poiketa painavasta syystä elinkeinoelämän tarpeiden vuoksi.

Strategiassa on nostettu esille suojelualueiden kytkeytyneisyyden parantaminen (T7.1). EK katsoo, että ainoastaan suojelluksi osoitetuilla alueilla ja muilla selkeillä suojelukohteilla voi olla hankkeiden toteutusta koskevia rajoituksia riippuen suojelun tiukkuudesta ja hankkeen vaikutuksista suojeluarvoihin. Maankäytön suunnittelujärjestelmän EK katsoo soveltuvan huonosti suojelun toteuttamisen välineeksi.

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Strategialuonnoksessa esitetään tavoitteiksi, että luonnon tilaan suoraan vaikuttava taloudellinen toiminta, kuten maankäyttö, rakentaminen ja luonnonvaratalous, on resurssitehokasta ja ylläpitää sekä parantaa aktiivisesti luonnon monimuotoisuutta (T9). Alatavoitteiden mukaisesti maankäytössä ja luonnonvarojen hyödyntämisessä käytetään uusinta tietoa niin, että niiden käytännöt tukevat luonnon monimuotoisuuden elpymistä (T9.1), luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeisten luonnonvara-, maankäyttö- ja rakennusalan toimijoiden tietotaso ja osaaminen luonnon monimuotoisuuden turvaamisen mekanismeista on merkittävästi parantunut (T 9.2), valtio, maakunnat ja kunnat suunnittelevat ja toteuttavat alueiden käyttöä ja rakentamista lieventämishierarkian mukaan niin, että Suomen luonnon tila kokonaisuutena ei heikkene (T 9.3).

EK pitää keskeisenä, että strategiassa tunnustetaan osaamisen ja tiedon merkitys luonnonvara-, maankäyttö- ja rakennusallalla luonnon monimuotoisuuden nykyistä tehokkaammaksi turvaamiseksi. Osana taloudelliseen toimintaan liittyvää alatavoitetta (T9.3) ekologinen kompensatio pyritään ottamaan laajemmin käyttöön luonnonvarojen käytössä, maankäytössä ja rakentamisessa. EK pitää tärkeänä, että ekologista kompensatiota lähdetään määrätietoisesti Suomessa kehittämään uuden luonnonsuojelulain myötä.

Strategialuonnoksessa esitetään, että suomalaisten ekologinen jalanjälki pienenee tasolle, joka mahdollistaa luonnon monimuotoisuuden elpymisen. Kulutus ja tuotanto ohjautuvat tuotteisiin ja palveluihin, jotka aiheutavat nykyistä merkittävästi vähemmän haittaa luonnon monimuotoisuudelle Suomessa ja ulkomailla (T10). Alatavoitteiden mukaan suomalaisen tuotannon resurssitehokkuus kasvaa jalostus- ja materiaalien kiertotalousastetta nostamalla kiertotalousohjelman tavoitteiden mukaisesti, mikä vähentää luonnonvarojen ja maankäytön painetta sekä luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia vaikutuksia Suomessa ja muissa maissa (T10.1), suomalaisten luonnonvarojen ekologisesti kestävä ja tehokas käyttö varmistetaan (T10.2), uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus vähenee kiertotalousohjelman mukaisesti (T10.3), luonnonvarojen käytön tavoitteiden riittävyttä luonnon monimuotoisuusvaikutusten osalta tarkastellaan etenkin uusiutuvien luonnonvarojen sekä vientituotteiden valmistukseen käytettyjen luonnonvarojen tavoitteiden osalta (T10.4), suomalaisten yritysten tuotannon, ml. hankintaketjujen, ja yhteiskunnan kulutuksen yhteys luontokadon aiheutumiseen tunnetaan ja on otettu käyttöön luontovaikutuksia vähentäviä ja luonnon monimuotoisuuden elpymisen mahdollistavia ohjauskeinoja (T10.5).

EK katsoo, että tuotantoon ja erityisesti hankintaketjuihin liittyvät mahdolliset ohjauskeinot tulee asettaa harkitusti, ensisijaisesti perustuen yritysten vapaaehtoiisiin sitoumuksiin. Hankintaketjujen vaikutukset voivat olla hankala määrittellä ja mitata, ja niihin puuttuminen sitovin ohjauskeinoin voi aiheuttaa odottamattomia vaikutuksia. EK tukee käynnissä olevan kiertotalousohjelman skenaariotyötä luonnonvarojen kestävästä käytöstä arvioimiseksi.

EK tukee mm. Teknologiateollisuuden ja Kemianteollisuuden esityksiä yritysten kädenjäljen tunnistamisesta luontokadon pysäyttäjänä. Yritysten tuottamien teknologioiden, tuotteiden ja palveluiden globaali kädenjälki biodiversiteetin turvaamisessa ja lisäämisessä voi olla samaan tapaan merkittävä kuin ilmastonmuutoksen hillinnässä. Kädenjäljen voi lisätä esimerkiksi tavoitteen 10 alle.

Strategialuonnoksessa esitetään, että luontopääomassa ja ekosysteemipalveluissa tapahtuvat muutokset otetaan huomioon yksityisen sektorin päätöksenteossa siten, että luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavat toimet ovat kokonaisvaikutuksiltaan myönteiset (T12). Alatavoitteen mukaan elinkeinoelämän toimijat osallistuvat laajasti kansalliseen luonnon monimuotoisuuden strategian ja toimintaohjelman tavoitteiden edistämiseen arvioimalla ja julkaisemalla omat luontoriippuvuutensa ja -vaikutuksensa, ja vapaaehtoisilla sitoumuksilla (T12.1),

EK katsoo, että päätavoitteen saavuttaminen olemassa olevilla tiedoilla on kovin kunnianhimoinen ja altis epäonnistumiselle. EK esittää tavoitteen yksinkertaistamista ja siten saavutettavuutta. Tavoitteeksi voisi asettaa esimerkiksi luontopääoman ja ekosysteemipalveluiden käsitteiden vakiintuneen ja yhtenäisen tulkinnan saavuttamisen. Tavoitteen asetannassa on tärkeä tunnistaa nykytila ja mahdollisuudet edetä strategian aikaikkunassa. EK tukee alatavoitetta 12.1 luontoriippuvuuksien ja -vaikutusten arvioimiseksi ja julkaisemiseksi, sekä eri toimijoiden vapaaehtoisten sitoumusten hyödyntämistä.

Strategialuonnoksessa esitetään, että suomalainen julkinen hallinto toimii aktiivisesti, johdonmukaisesti ja vuorovaikutuksessa muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa strategian päätavoitteen saavuttamiseksi: lainsäädäntö, muut ohjauskeinot ja strateginen suunnittelu ohjaavat ylläpitämään ja parantamaan luonnon monimuotoisuutta kaikilla sektoreilla (T14). Alatavoitteiden mukaan luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on poikkileikkaavasti strategisen suunnittelun tavoite. Kaikessa strategiatyössä arvioidaan vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen eivätkä strategiat ole ristiriidassa keskenään. Toimeenpanon järjestelmällisellä seurannalla ja sen tuloksiin reagoimalla parannetaan politiikan vaikuttavuutta (T14.1). Luonnon monimuotoisuuden turvaamista on edistetty ylivaalikautisesti. Toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi ja riittävien resurssien takaamiseksi tehdään pitkäjänteisesti ja johdonmukaisesti (T14.2). Lisätään luonnon monimuotoisuutta ja kestävyysmurrosta koskevan tiedon käyttöä päätöksenteon pohjana. Päätösten kokonaisvaikutuksia luonnon monimuotoisuuden kannalta arvioidaan järjestelmällisesti ja arvioinnin tuloksia hyödynnetään päätöksissä (T14.3). Luonnon monimuotoisuuden vähenemisen välttäminen ja myönteisten luontovaikutusten lisääminen on yksi lainsäädäntötyön ja ohjauskeinojen valinnan lähtökohta (T14.4). Selkeä ja tarkoituksenmukainen sääntely ja ohjauskeinot korjaavat markkinoiden toimintaa luonnon monimuotoisuutta huomioivaksi (T14.5). Julkisia investointeja ja sijoituksia arvioidaan ja kohdennetaan myös niiden luonnon monimuotoisuus- ja ilmastovaikutusten perusteella ja vaikutuksia seurataan kattavasti (T14.6). Julkisista hankinnoista luontoon kohdistuva paine on vähentynyt merkittävästi ja julkisten hankintojen vaikutuksia seurataan kattavasti (T14.7). Valmistellaan ja otetaan käyttöön luontoa koskeva puitelaki (T14.8).

EK toteaa, että strategialuonnoksen julkishallinnon ohjausta koskeva osio on keskeinen osa koko strategian tavoitekokonaisuutta. Tekstiosassa on hyvin tunnistettu, miltä osin poikkihallinnollisuus on epäonnistunut edellisen strategiakauden aikana, mikä osaltaan on vaikeuttanut tavoitteisiin pääsemistä. On tärkeää, että hallinnonalojen yhteistyötä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi jatketaan määrätietoisesti edelleen.

EK huomauttaa, että tavoite 14 alatavoitteineen on varsin laaja kokonaisuus. Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian tueksi on tarkoitus laatia toimintaohjelma. Olisi tarkoituksenmukaista keskittyä strategiatasolla isompiin kokonaisuuksiin ja jättää toimintaohjelmaan yksittäisiä toimia, kuten luontoa koskevan puitelain säätäminen. Luontolain osalta EK toteaa, että lakia koskeva juridinen selvitys ei ole vielä valmis eikä siten ole mahdollista ottaa kantaa puitelain säätämisen edellytyksiin. Myös alatavoitteen 14.5 asiasisältö tulisi jättää toimintaohjelmavaiheeseen.

Strategialuonnoksen mukaan luonnon monimuotoisuustoimien rahoituksen lisäys mahdollistaa Suomen kansallisten ja kansainvälisten sitoumusten saavuttamisen (T16). Markkinaehtoiset toimintamallit ja rahoitusmekanismit tukevat luonnon monimuotoisuuden ylläpitoa ja ekosysteemipalveluiden toimintaa (T16.1). Riittävä julkinen rahoitus on varmistettu ja se kohdennetaan vaikuttavalla ja kustannustehokkaalla tavalla (T16.2).

EK suhtautuu myönteisesti markkinaehtoiisiin malleihin ja mekanismeihin ohjauskeinona.

Strategialuonnoksen mukaan luonnon monimuotoisuuden tilasta, sen pitkäaikaiskehityksestä ja kestävyysmurroksen toteuttamisesta on käytössä kattava, tieteellisesti tutkittu ja käytännössä sovellettu tietopohja (T17). Luonnon monimuotoisuuden pitkäaikaiskehityksen seuranta ja seurantojen jatkuvuus on turvattu. Seurantoja on laajennettu ja järjestelmällistetty niin, että niiden perusteella voidaan muodostaa kattava kuva Suomen luonnon tilan kehityksestä (T17.1). Luonnon monimuotoisuutta koskevan tutkimuksen rahoitus on varmistettu. Tiedeyhteisö tekee laajaa tiedeidenvälistä yhteistyötä tuottaakseen yhteiskunnallisia ratkaisuja, jotka edistävät luonnon elpymistä ja kestävyysmurrosta (T17.2). Ekosysteemitilinpitoa varten on kehitetty tarvittava tietopohja, menetelmät ja käytännöt. Ekosysteemitilinpitoa hyödynnetään kansantalouden seurannassa sekä julkisen sektorin ohjauksessa ja yksityisen sektorin toiminnassa (T17.3).

EK:n ja sen alaisten liittojen suorittamien yrityskyselyjen mukaan yritykset ovat heränneet luontokatoon olennaisena toimintaympäristöönsä vaikuttavana tekijänä. Yksi keskeinen yritystason toimien este on datan ja työkalujen puute. Yritykset tarvitsevat kattavaa, tieteellisesti tutkittua ja käytännössä sovellettua luontotietoa, jonka varaan yritystason luontoteot voidaan rakentaa. EK tukee päätavoitetta 17 ja pitää tärkeänä luontotiedon tason parantamista nykyisestä. Tietopohjan vahvistaminen luo edellytyksiä ottaa seuraavia toimenpiteitä käyttöön, kuten ekosysteemitilinpidon kansantalouden seuranta varten.

3.6 Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

Ei lausuttavaa.

3.7 Suomi maailmalla

Strategialuonnoksen mukaan suomalaisten ekologinen jalanjälki pienenee Suomen rajojen ulkopuolella. Vuonna 2030 suomalaisten yritysten tuotannon, ml. hankintaketjujen, ja kuluttajien yhteys luontokadon aiheutumiseen tunnetaan ja on otettu käyttöön kielteisiä luontovaikutuksia vähentäviä ohjauskeinoja (T22). Yrityksiä edellytetään vähentämään haitallisia ja lisäämään myönteisiä luonnon monimuotoisuusvaikutuksia huomioimalla ne myös vastuullisuusraportoinnissaan. Suomessa jatketaan työtä vastuullisuuskriteerien toteutuksessa (Science Based Targets for Nature and Taskforce on Nature-related Financial Disclosures) (T22.1). Varmistetaan luonnonvarojen ekologisesti kestävä ja tehokas käyttö niin, että suomalaisten kokonaiskulutus ei ylitä vuoden 2015 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteessa otetaan huomioon YK:n ja EU:n kestävien kulutus- ja tuotantotapojen linjaukset ja raportoidaan ekologisen jalanjäljen kestävä kehityksen tavoitteista sopimusten seurantamekanismien kautta (T22.2).

EK kannattaa päätavoitetta 22, mutta huomauttaa, että tavoitekohdan asiasisällössä on yhteneväisyyksiä alatavoitteen 10.5 kanssa. EK pitää tärkeänä, että strategia pysyy riittävän korkeatasoisena jättäen toimintaohjelmaan tarkempia keinoja strategian tavoitteiden toteuttamisen tueksi.

EK tukee vahvasti työtä vastuullisuuskriteerien käyttöönotoksi. EK katsoo, että strategiassa ei ole tarkoituksenmukaista viitata yksittäiseen viitekehykseen, etenkin kun markkinakäytännöt ja viitekehukset ovat vielä nopean kehityksen vaiheessa, vaikka sinällään strategiassa mainitut viitekehukset ovat nykyisellään keskeisen mielenkiinnon kohteena.

Muita huomioita luonnoksesta

EK katsoo, että strategian asiasisältö on poikkeuksellisen laaja. Strategian sisältöä voisi tiivistää erityisesti alatavoitteita vähentämällä.

EK toteaa, että ilmasto- ja luontoratkaisujen yhteensovittamisen tulisi näkyä kansallisessa luonnon monimuotoisuusstrategiassa entistä vahvemmin. Strategiassa tulee myös tunnistaa ristiriidat ja konfliktit, joita vihreässä siirtymässä keskeisten investointien etenemien väistämättä luo. Poikkihallinnollisen strategian tulee kyetä ennakoimaan, miten ilmastonmuutoksen hillinnässä keskeiset yksityisen ja julkisen sektorin investoinnit voidaan toteuttaa luonnon monimuotoisuustavoitteiden ohella. Tasapainottelu paitsi ilmasto- ja luontokysymysten välillä, mutta myös taloudellisten, kulttuuristen ja sosiaalisten kysymysten välillä on keskeinen elementti luonnon monimuotoisuusstrategian viimeistelytyössä.

Heinonen Ulla
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Ojanperä Minna
Elinkeinoelämän keskusliitto EK